

«БЕКТЕМИН»

Талас мамлекеттик университетинин
окуу жана илимий иштер боюнча
проректору, техника илимдеринин
кандидаты, доцент Сурапов А.К.

« 24 » март 2024-ж.

Кумашова Аида Анаркуловнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн педагогикалык негиздери» аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясын талкуулоо боюнча педагогика кафедрасынын кеңейтилген жыйынынын 2024-жылдын 27-февралындагы №7 протоколунун

КӨЧҮРМӨСҮ

Катышкандар:

1. Умарбекова А.А. – ТалМУнун педагогика кафедрасынын башчысы, педагогика илимдеринин кандидаты, доценттин милдетин аткаруучу;
2. Ажибаева А.Ж. – педагогика илимдеринин доктору, профессордун милдетин аткаруучу;
3. Сурапов А.К. - техника илимдеринин кандидаты, доцент;
4. Курманкулов Ш.Ж. - педагогика илимдеринин доктору, профессордун милдетин аткаруучу;
5. Торогельдиева К.М. - педагогика илиминин доктору, профессор;
6. Раева М.Т. - педагогика илиминин кандидаты, доцент;
7. Шайланова М.М. – педагогика илиминин кандидаты, доценттин милдетин аткаруучу;

8. Стамалиева К.А. – педагогика илиминин кандидаты, доцент;
9. Уркумбаев Р.А. - педагогика илиминин кандидаты, доценттин милдетин аткаруучу;
10. Нукешов С.Т. – ага окутуучу,
11. Көчөралиева Б.А. – окутуучу;
12. Бабаназарова С.Ж. – окутуучу;
13. Эсекеева Р.А.– окутуучу;
14. Туткучбаева К.А. - окутуучу;

Жыйындын төрайымы: Умарбекова А.А.- педагогика илимдеринин кандидаты, доценттин милдетин аткаруучу;

Жыйындын катчысы: Жанышова Н.Н. – педагогика кафедрасынын методисти

КҮН ТАРТИБИДЕ:

1. Кумашова Аида Анаркуловнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн педагогикалык негиздери» аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясын талкуулоо.
2. Кумашова Аида Анаркуловнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн педагогикалык негиздери» аттуу темадагы диссертациясы боюнча кандидаттык экзамен үчүн атайын дисциплинанын кошумча программасын кароо жана талкуулоо.

Диссертациялык иш Талас мамлекеттик университетинин педагогика кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи: Торогельдиева К.М. – педагогика илимдеринин доктору, профессор.

Жыйындын төрайымы: Урматтуу бүгүнкү отурумдун катышуучулары! Кумашова Аида Анаркуловнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн педагогикалык негиздери» аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин талкуулайбыз.

Диссертациянын негизги мазмунун, маңызын, максатын жана өзөктүү жерлерин айтып берүү үчүн сөз изденүүчүгө берилет.

Изденүүчү Кумашова Аида Анаркуловна диссертациялык иштин негизги мазмуну менен тааныштырып өттү (Докладдын тексти тиркелет).

Жыйындын төрайымы: Изденүүчүнүн диссертациясы боюнча баяндамасы аяктады. Кимде кандай суроолор бар? Айнура Жакшымбековна, сурооңузду бериңиз.

Ажибаева А.Ж. – педагогика илимдеринин доктору, профессордун милдетин аткаруучу; Менин биринчи суроом мындай. Логикалык ой-жүгүртүү дегенди кандай түшүнөсүз?

Изденүүчү: Рахмат, Айнура Жакшымбековна сурооңузга. Ой-жүгүртүү боюнча негизинен көптөгөн окумуштуулар изилдөөлөрүн жүргүзүп келген. Психология илиминде ой-жүгүртүү, анализ жана синтездин жардамы менен чыныгы дүйнөнүн жалпыланган процессинин ачылышы жана тил менен тыгыз байланыштагы изденүүнүн психикалык процессинин социалдык шарттуулугу катарында каралат.

Экинчи суроо: Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн дидактикалык шарттарын кантип жана кайсыларын тандап алдыңыз?

Изденүүчү: темабызга байланыштуу изилдөөлөрдү талдоонун негизинде окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүнүн төмөнкү дидактикалык

шарттарды бердик: башталгыч класстын окуучуларына логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүнүн ыкмаларынын атайын мазмунун тандоо; окутуунун дилгирлентүүчү, мазмундук, амалдар курамдык бөлүктөрүнүн биримдигин камсыз кылуу; окуучулардын репродуктивдүү жана продуктивдүү мүнөздөгү таанып-билүү ишмердүүлүктөрүнүн биримдиги; логикалык ой-жүгүртүүнүн ыкмаларына ээ болууда алардын өз алдынчалыгынын даражасын акырындап өстүрүү; башталгыч класстардын окуу предметтерин интеграциялоочу ишмердүүлүктөр; окуучулардын өзүн-өзү баалоосун уюштуруу, рефлексия.

Жыйындын төрайымы: Менде мындай суроо бар. Сиз эмнеге ушул теманы тандап алдыңыз?

Изденүүчү: Мен өзүм көп жылдан бери мектеп менен тыгыз байланышта иштеп келем. Мени түйшөлдүргөн төмөнкү суроолор окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсү боюнча педагогикалык иштердин жетишээрлик деңгээлде колго алынбагандыгы; учурда башталгыч класстарда математиканы окутууда окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүү актуалдуу болгонуна карабастан бул боюнча атайын изилдөөлөрдүн жетишсиздиги; башталгыч класстардын окуучуларынын инсан катары өнүгүшүнүн зарылдыгы менен математиканы окутууда атайын тапшырмалар аркылуу окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүү системалуу ишке ашырылбай жаткандыгы ушул теманы тандап алууга түрткү болду.

Жыйындын төрайымы: Шекербек Жанышбаевич, сурооңузду бериңиз.

Курманкулов Ш.Ж. – педагогика илиминин доктору. Психологиялык-педагогикалык илимий адабияттарды жалпылоо жана талдоо эмне жыйынтык берди? Экинчи суроом. Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүдө кандай дидактикалык принциптерге жооп бериши керек.

Изденүүчү: Психологиялык-педагогикалык адабияттарды талдоонун негизинде ишмердүүлүктө өздөштүрүүдөгү дидактикалык процесстин структурасын өз ара байланышкан төмөнкү компоненттер түрүндө

көрсөтүүгө болот: мотивдештирүү; билим алуучунун өздүк таанып-билүү ишмердүүлүгү; мугалим тарабынан башкаруу ишмердүүлүгү.

Мотивдештирүү окуучуларды окуу ишмердүүлүгүнө активдүү катышууга карата зарыл шарт түзүү болуп саналат. Мотивдештирүүдөн кийин окуучулар окуу материалдарын өздөштүрүүгө алып келүүчү иш-аракеттерин аткаруу менен өз алдынча таанып-билүү ишмердүүлүгү калыптандырылат.

Экин суроого жообум мындай. Жогорудагы дидактикалык шарттарга таянып, башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүнүн төмөндөгү дидактикалык принциптерин сунуштадык: дал келүүчүлүк принциби, артыкчылыктуу колдоо принциби, жогорку деңгээлге көтөрүлүү принциби, байланыштуулук принциби, логикалык ой-жүгүртүүнү алгоритмдештирүү принциби, интеграциялоо принциби, системалуулук принциби.

Жыйындын төрайымы: Майрамкан Мукановна, суроонузду бериңиз.

Шайланова М.М. – педагогика илимдеринин кандидаты. Изилдөөдө камтылган корутундулар жана сунуштарга токтоло кетсеңиз.

Изденүүчү: Суроонузга ырахмат! Изилдөөдө камтылган корутундулар жана сунуштар окуу процессинде математикалык дисциплиналардын мазмунун байытуу үчүн башталгыч класстын мугалимдери, башталгыч билим берүү адистигинин болочок педагогдорун даярдоодо колдонулгандыгы менен аныкталат.

Жыйындын төрайымы: Майраш Тургунбековна, суроонузду бериңиз.

Раева М.Т. – педагогика илимдеринин кандидаты, доцент. Биринчи суроом. Изилдөөдө кандай методдорду колдондуңар? Экинчи суроом. Тест методун колдонууда кайсы платформаларды колдондуңар?

Изденүүчү: Изилдөөнүн төмөндөгүдөй методдорун колдондук: теориялык изилдөөнүн методдору, диагностикалык метод, педагогикалык эксперимент жүргүзүү, анын жыйынтыктарын сапаттык жана сандык жактан анализдөө, корутундулоо жана жалпылоо. Мисалы; диагностикалык методдо тестти колдонуу. Тест (байкоо, сыноо) бардыгынан мурда адамдын инсан катары ар кандай параметрлеринин ченемин аныктоого багытталган. Тесттердин ар

кандай түрлөрү бар: тандоо тесттери, кайчылаш тандоо тесттери, аныктоочу жана көп денгээлдеги тесттер. Тандоо тесттери төмөндөгү түрлөрдү камтыйт: 1. Көп варианттуу тесттер, сунуш кылынган жооптордуч ичинен бирөө гана туура калгандары туура эмес. 2. Көп варианттуу тесттер аны ичинен бир нече туура жана бир нече туура эмес жооптор. 3. Альтернативдүү тесттер эки гана жообу менен: ооба же жок.

Экинчи сурооңузга жообум. Окутуунун методикасын өркүндөтүү максатында мультимедиалык каражаттарды жана атайын тапшырмаларды камтыган программаларды колдондук (интерактивдүү доска, LearningApps.org, Learme.ru, SMART Notebook),

Тесттердин ар кандай түрлөрүн камтыган тесттер иштелип чыгып колдонулду. Мында тесттик текшерүүнү кадимки текшерүүнүн түрлөрү менен айкалыштыруу эске алынды. Тесттердин суроолору тиркемеде берилген мисал-маселелерге карата түзүлдү.

LearningApps- мультимедиалык интерактивдүү тапшырмаларды түзүү, модулдардын жардамы аркылуу окутуу процесси менен окууга жардам берүүчү Web 2.0 го программдык жабылышынын толуктагычы.

learningapps.org сайты

Smart notebook- билим берүүдөгү акылдуу программа

Learme – онлайн окутуунун платформасы, анда сабактардын түрлөрү орун алып, үй тапшырмасын чыгарууга жардам берүү да каралган.

Жаңы технологияларды окутуунун салттуу ыкмалары менен айкалыштыруу аркылуу сабактын эффективдүүлүгүн бир топ жогорулатууга мүмкүн экендигин белгилүү.

Жыйындын төрайымы: Дагы кимде кандай суроолор бар? Эгерде башка суроолор жок болсо, кийинки процедурага өтөлү. Алгач сөз илимий жетекчиси Торогельдиева Коңуржан Макишевнага берилет.

Торогельдиева К.М. – педагогика илимдеринин доктору, профессор. Сиздерге рахмат бизге убакыт бөлүп келгениңиздерге. Аида Анаркуловна абдан эмгекчил жана чыгармачыл изденүүчү экендигин белгилегим келип жатат. Ар

бир кылган ишин так жана жоопкерчилик менен аткарат. Талас мамлекеттик университетине келип иштегенден баштап ушул проблеманын үстүндө иштөөгө макулдаштык. А.А.Кумашова күчтүү педагог, И.Арабаев атындагы КМУ бүтүп, эмгек жолун мектептен баштап, азыркы күндө Талас мамлекеттик университетинде ага окутуучу болуп иштөөдө. Диссертациялык иште каралган проблема азыркы учурдагы актуалдуу проблеманын бири болот. Диссертант өзүн жетилген изилдөөчү катары көрсөтө алды.

Изилдөөнүн жыйынтыгы эл аралык, республикалык, университеттик конференцияларда талкууланып, оң баага ээ болду. Мындан тышкары, изилдөөнүн негизги жоболору Талас мамлекеттик университетинин педагогика кафедрасынын отурумдарында да айтылды.

Илимий жетекчи катары диссертант жакшы эмгек жаратканын белгилеймин. Илимий изилдөөнү жазып жатканда кемчиликтер болбой койбойт, бирок бүгүнкү талкууда айтылган сунуштарды сөзсүз оңдойбуз, алар биз үчүн маанилүү. Жалпысынан айтканда, мен бул диссертацияны коргоого сунуштаймын жана Сиздерди колдоп берүүңүздөрдү суранам. Изденүүчү 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн татыктуу деп эсептеймин.

Кумашова Аида Анаркуловнанын диссертациялык изилдөөлөрүн баалоо боюнча жарыш сөзгө чыккандар:

Умарбекова А.А. – педагогика илимдеринин кандидаты. Биз бул ишти карап чыкканбыз. Бардыгыбыз мугалимбиз, максаттарыбыз бир, окуучулардын жана болочок студенттердин билим сапатын жогорулатуу жана билимге кызыктыруу. Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүү иштерине көңүл бөлүнгөн. Диссертация бүгүнкү күндүн талабына ылайык, эң актуалдуу проблемалардын бири.

Жалпылап айтканда, мен бул ишти колдоймун жана Сиздерди да колдоп берүүгө чакырам. Бул илимий иш Жогорку аттестациялык комиссиянын талаптарына толугу менен жооп берет, диссертант 13.00.01 – жалпы педагогика,

педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн татыктуу.

Ажибаева А.Ж. – педагогика илимдеринин доктору. Мен дагы диссертациялык ишти карап чыктым. Аида Анаркуловнанын илимий иши абдан актуалдуу деп эсептеймин. Изденүүчү бул темада теориялык жактан да эксперименталдык жактан да жемиштүү иштерди жасаган.

Проблема боюнча психологиялык, педагогикалык жана методикалык адабияттарга илимий-методикалык анализдерди жүргүзгөн. Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүү өз алдынча негизги ой-жүгүртүүнүн амалдарын аткаруунун калыптанышына жана аны өстүрүүгө көз каранды болоорун айтышкан.

Теманын аталышы бүгүнкү күндүн талабына ылайыктуу. Талапка ылайык жыйынтык алыпсың, эксперимент жүргүзүлүптүр. Бул проблемаларды чечүүдө жүргүзүлгөн изилдөөлөрдүн жыйынтыктары чоң мааниге ээ.

Изденүүчү «Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн педагогикалык негиздери» деген аталыштагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогика жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алууга жазылган диссертациясын коргоого сунуштоого болот деп эсептеймин.

Шайланова М.М.: Алдын ала коргоодо аябагандай көп суроо берип, бышырып, анан коргоого чыгарышыбыз керек. Диссертация бүгүнкү күндүн талабына ылайык экендигинде сөз жок. Экспериментте алынган жыйынтыкты ачып, кеңири көрсөтгүңүз. Ушул айтылган кемчиликтерди оңдосонуз, кудай буюрса жакшы ийгиликтер болот. Изденүүчүнүн 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн татыктуу жана сунуштаймын.

Жыйындын төрайымы: Эгерде башка сүйлөй турган каалоочулар болбосо, жогоруда айтылган нерселерди жыйынтыктап, бул диссертацияны

коргоого сунуштаса болот, изденүүчү педагогика илимдеринин кандидаты болууга татыктуу экендигин жасаган докладдан суроолорго жооп берүүсүнөн, материалды терең билгенинен көрүнүп турат.

Биз бул диссертация боюнча бүтүм кабыл алышыбыз керек.

Диссертациялык изилдөөнү талкуулап, педагогика кафедрасынын кеңейтилген кеңешмеси төмөнкүдөй бүтүм кабыл алынды:

Кумашова Аида Анаркуловнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн педагогикалык негиздери» темасындагы педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясы азыркы учурдагы эң керектүү проблемаларына арналган.

1. Изилдөөнүн темасынын актуалдуулугу: КРнын Мамлекеттик жалпы билим берүү стандартында (2013 ж.), КРнын Өкмөтүнүн токтому менен (2012-жылдын 23-мартындагы №201) бекитилген 2012-2020-жылдар үчүн КРнын билим берүүнү өнүктүрүү стратегиясында орто мектепте билим алуусун үзгүлтүксүз уланта алган, логикалык ой-жүгүртүүсү өнүккөн, стандарттуу эмес маселелерди чече билген, жөндөмдүү жаш муундарды калыптандыруу максаттары коюлган.

Өлкөдөгү окуучулардын математика боюнча окуу жетишкендиктерин улуттук баалоонун (НООДУ), Эл аралык PISA изилдөө программасы аркылуу текшерүүнүн, окуучулардын жетишкендиктерин баалоо (SAM), жалпы республикалык тестирлөөнүн жыйынтыктарынын көрсөткүчтөрүнүн төмөн экендиги орто мектепте анын ичинде башталгыч класстарда математиканы окутуу процессинде олуттуу проблемалар бар экендигин айгинелейт. Математика боюнча олимпиадалардагы алдыңкы окуучулардын жоопторуна төмөн баалардын коюлушу менен жогорку деңгээлдеги турларга катышууга жетишпей жаткандыгы орчундуу маселелерден болуп калууда. Математика боюнча билим деңгээлинин төмөнкү көрсөткүчтөрү анын ичинде башталгыч

класстын окуучуларынын математикалык билимдеринин көрсөткүчү экендигине алып келет.

Башталгыч класстар үчүн математика окуу китебинде окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүгө карата көнүгүүлөрдүн жетишсиздиги мугалимдин бул багыт менен иштөөсүнө кыйынчылык туудурат. Андыктан, окуу китептерине логикалык амалдардын (салыштыруу, жалпылоо, анализ, синтез, классификациялоо ж.б.) жардамы менен түзүлгөн атайын тапшырмаларды киргизүү учурдун талабы.

Башталгыч класстардын окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүгө багытталган педагогикалык иштер билим алуучуларга жагымдуу жагдайларды түзүү менен математикалык билимдеринин бекем болуусуна алып келет жана андан аркы жогорку класстарда математиканы жакшы өздөштүрүүсүнө шарт түзөт.

Учурдагы башталгыч класстардын математика боюнча окуу китептерин талдоодон, окуу китептеринде логикалык ой-жүгүртүүнү өстүрүүгө карата атайын тапшырмалардын жетишсиздиги такталды.

Башталгыч класстардын математика сабактарына катышуунун негизинде мугалимдердин, айрыкча жаш мугалимдердин предметти окутууда атайын тапшырмалар менен окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүгө көңүл бурбай жаткандыгын байкоого болот.

2. Изилдөөнүн максаты: Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүчү атайын тапшырмаларды иштеп чыгуу аны теориялык жана эксперименталдык жактан негиздөө.

3. Изилдөөнүн милдеттери:

1. Проблема боюнча психологиялык, педагогикалык жана методикалык адабияттарга анализдерди жүргүзүү жана алардын азыркы мезгилдеги абалы, өнүгүү багыттарын аныктоо;

2. Башталгыч класстардын математикасын окутуу процессинде окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүнүн дидактикалык шарттарын иштеп чыгуу;

3. Окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүчү атайын тапшырмаларды жана аны окуу процессинде киргизүүнүн методикасын иштеп чыгуу;

4. Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүгө багытталган атайын тапшырмалардын эффективдүүлүгүн педагогикалык эксперимент аркылуу текшерүү жана жалпылоо.

4. Изилдөөнүн илимий жаңылыгы:

1. Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалардын жардамы менен өстүрүүнүн дидактикалык шарттарынын иштелип чыгышы.

2. Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүү үчүн атайын тапшырмалар системасынын иштелип чыгышы;

3. Окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүчү атайын тапшырмаларды окуу процессинде киргизүүнүн методикасынын иштелип чыгышы жана анын эксперименталдык жактан негизделип тастыкталышы.

5. Изилдөөнүн теориялык маанилүүлүгү.

- “логикалык ой-жүгүртүү” жана “логикалык ой-жүгүртүүнү өстүрүү” түшүнүктөрүнүн мааниси такталды;

- башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүнүн мааниси жана өзгөчөлүгү жөнүндөгү түшүнүктөр такталып, толукталды;

- башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүнө багытталган атайын тапшырмаларды түзүүнүн принциптери, талаптары негизделди;

- окутууда окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүү боюнча түшүнүктөр системалаштырылды.

6. Изилдөөнүн практикалык маанилүүлүгү. Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүнө багытталган атайын тапшырмалар системасы иштелип чыкты. Окутуу процессинде ар түрдүү предметтерди окутууда жана окуучу менен жекече иштөөдө башталгыч класстын

мугалымдери бул тапшырмаларды түзүүнүн принциптерин жана талаптарын колдоно алат.

7. Коргоого коюлуучу негизги жоболор:

1. Проблема боюнча психологиялык, педагогикалык жана методикалык адабияттарга анализдер жүргүзүлүп, алардын азыркы учурдагы абалы, өнүгүү багыттарын иликтөөдөн чыккан жыйынтыктар;

2. Башталгыч мектептер үчүн математиканы окутуу процессинде окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүнүн дидактикалык шарттары;

3. Окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүгө багытталган атайын тапшырмалардын системасынын иштелип чыгып окуу процессине киргизилиши;

4. Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүгө багытталган атайын тапшырмалардын эффективдүүлүгүн педагогикалык эксперимент аркылуу текшерүүнүн жыйынтыктары.

8. Изилдөөчүнүн жекече салымы: Башталгыч класстардын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүнүн дидактикалык шарттары аныкталды; башталгыч класстарда математиканы окутууда окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүгө карата атайын тапшырмалар иштелип чыкты; педагогикалык эксперименттик иштер жана анын жыйынтыктары изденүүчү тарабынан жекече аткарылды.

Ошондуктан «Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн педагогикалык негиздери» аттуу темадагы диссертациялык иш 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистигине ылайык келет жана КР ЖАКтын “Окумуштуулук даражаларды ыйгаруунун тартиби жөнүндө жобонун” 11 пунктунун талаптарына жооп берет.

2-суроо: Кумашова Аида Анаркуловнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн педагогикалык негиздери» аттуу темадагы

диссертациясы боюнча кандидаттык экзамен үчүн атайын дисциплинанын кошумча программасын кароо жана талкуулоо

Жыйындын төрагасы катышуучуларды жыйындын күн тартиби жана Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу УАКтын 26.09.2022-жылдагы №01-9/422 маалыматтык каты менен тааныштырды. Талас мамлекеттик университетинин педагогика кафедрасында аткарылган диссертациялык иш боюнча кандидаттык экзаменди тапшыруу үчүн атайын дисциплинанын кошумча программасын боюнча сөздү – педагогика илимдеринин кандидаты, доцент К.А.Стамалиевага берди.

Угулду: педагогика илимдеринин кандидаты, доцент К.А.Стамалиева Кумашова Аида Анаркуловнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн педагогикалык негиздери» аттуу темадагы аткарылган диссертациялык иштин кошумча программасы психолого-педагогикалык адабияттарды, илимий изилдөө методдорун жана анализдөө методдору камтылгандыгын атады. Изилдөөдө, башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалардын жардамы менен өстүрүүнүн дидактикалык шарттарынын иштелип чыгышы; башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүү үчүн атайын тапшырмалар системасынын иштелип чыгышы; окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүчү атайын тапшырмаларды окуу процессинде киргизүүнүн методикасынын иштелип чыгышы жана анын эксперименталдык жактан негизделип тастыкталышы тууралуу айтып өттү.

Алынган жыйынтыктардын практикалык мааниси: башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүнө багытталган атайын тапшырмалар системасы иштелип чыккандыгы, окутуу процессинде ар түрдүү предметтерди окутууда жана окуучу менен жекече иштөөдө башталгыч класстын мугалимдери бул тапшырмаларды түзүүнүн принциптерин жана талаптарын колдонулгандыгы менен маанилүү деп белгиледи.

Изденүүчүгө төмөнкү суроолор берилди:

Ажибаева А.Ж. – педагогика илимдеринин доктору, профессордун милдетин аткаруучу; Менин биринчи суроом мындай. Логикалык ой-жүгүртүү дегенди кандай түшүнөсүз?

Изденүүчү: Рахмат, Айнура Жакшымбековна сурооңузга. Ой-жүгүртүү боюнча негизинен көптөгөн окумуштуулар изилдөөлөрүн жүргүзүп келген. Психология илиминде ой-жүгүртүү, анализ жана синтездин жардамы менен чыныгы дүйнөнүн жалпыланган процессинин ачылышы жана тил менен тыгыз байланыштагы изденүүнүн психикалык процессинин социалдык шарттуулугу катарында каралат.

Экинчи суроо: Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн дидактикалык шарттарын кантип жана кайсыларын тандап алдыңыз?

Изденүүчү: темабызга байланыштуу изилдөөлөрдү талдоонун негизинде окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүнүн төмөнкү дидактикалык шарттарды бердик: башталгыч класстын окуучуларына логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүнүн ыкмаларынын атайын мазмунун тандоо; окутуунун дилгирлентүүчү, мазмундук, амалдар курамдык бөлүктөрүнүн биримдигин камсыз кылуу; окуучулардын репродуктивдүү жана продуктивдүү мүнөздөгү таанып-билүү ишмердүүлүктөрүнүн биримдиги; логикалык ой-жүгүртүүнүн ыкмаларына ээ болууда алардын өз алдынчалыгынын даражасын акырындап өстүрүү; башталгыч класстардын окуу предметтерин интеграциялоочу ишмердүүлүктөр; окуучулардын өзүн-өзү баалоосун уюштуруу, рефлексия.

Жыйындын төрайымы: Шекербек Жанышбаевич, сурооңузду бериңиз.

Курманкулов Ш.Ж. – педагогика илиминин доктору. Психологиялык-педагогикалык илимий адабияттарды жалпылоо жана талдоо эмне жыйынтык берди? Экинчи суроом. Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүдө кандай дидактикалык принциптерге жооп бериши керек.

Издөнүүчү: Психологиялык-педагогикалык адабияттарды талдоонун негизинде ишмердүүлүктө өздөштүрүүдөгү дидактикалык процесстин структурасын өз ара байланышкан төмөнкү компоненттер түрүндө көрсөтүүгө болот: мотивдештирүү; билим алуучунун өздүк таанып-билүү ишмердүүлүгү; мугалим тарабынан башкаруу ишмердүүлүгү.

Мотивдештирүү окуучуларды окуу ишмердүүлүгүнө активдүү катышууга карата зарыл шарт түзүү болуп саналат. Мотивдештирүүдөн кийин окуучулар окуу материалдарын өздөштүрүүгө алып келүүчү иш-аракеттерин аткаруу менен өз алдынча таанып-билүү ишмердүүлүгү калыптандырылат.

Экин суроого жообум мындай. Жогорудагы дидактикалык шарттарга таянып, башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүүнүн төмөндөгү дидактикалык принциптерин сунуштадык: дал келүүчүлүк принциби, артыкчылыктуу колдоо принциби, жогорку деңгээлге көтөрүлүү принциби, байланыштуулук принциби, логикалык ой-жүгүртүүнү алгоритмдештирүү принциби, интеграциялоо принциби, системалуулук принциби.

Жыйындын төрайымы: Майрамкан Мукановна, сурооңузду бериңиз.

Шайланова М.М. – педагогика илимдеринин кандидаты. Изилдөөдө камтылган корутундулар жана сунуштарга токтоло кетсеңиз.

Издөнүүчү: Сурооңузга ырахмат! Изилдөөдө камтылган корутундулар жана сунуштар окуу процессинде математикалык дисциплиналардын мазмунун байытуу үчүн башталгыч класстын мугалимдери, башталгыч билим берүү адистигинин болочок педагогдорун даярдоодо колдонулгандыгы менен аныкталат.

Жыйындын төрайымы: Сиз эмнеге ушул теманы тандап алдыңыз?

Издөнүүчү: Мен өзүм көп жылдан бери мектеп менен тыгыз байланышта иштеп келем. Мени түйшөлдүргөн төмөнкү суроолор окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсү боюнча педагогикалык иштердин жетишээрлик деңгээлде колго алынбагандыгы; учурда башталгыч класстарда математиканы окутууда окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүү актуалдуу болгонуна карабастан бул боюнча атайын изилдөөлөрдүн жетишсиздиги; башталгыч

класстардын окуучуларынын инсан катары өнүгүшүнүн зарылдыгы менен математиканы окутууда атайын тапшырмалар аркылуу окуучулардын логикалык ой-жүгүртүүсүн өстүрүү системалуу ишке ашырылбай жаткандыгы ушул теманы тандап алууга түрткү болду.

ТАЛКУУЛООГО КАТЫШТЫ:

Ажибаева А.Ж, – педагогика илимдеринин доктору, Кумашова Аида Анаркуловнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн педагогикалык негиздери» аттуу темадагы диссертациялык иши боюнча кандидаттык экзаменди тапшыруу үчүн атайын дисциплинанын кошумча программасы бекитүү үчүн талапкылынган критерийлерге толук жооп берет. Мен кошумча программаны бекитүүнү сунуш кылам.

Раева М.Т. - педагогика илимдеринин кандидаты, доцент: иштелип чыккан программа диссертациянын темасы боюнча суроолордун бардык бөлүмдөрүн толук камтыйт. Мен бекитүүнү сунуштайм.

Шайланова М.М. – педагогика илимдеринин кандидаты, доцент. Биздин бүгүнкү кафедранын жыйыны А.А.Кумашованын диссертациялык иши боюнча кандидаттык экзаменди тапшыруу үчүн атайын дисциплинанын кошумча программасын кароо жана талкуулоо менен өттү. Программа боюнча өз пикирин билдирген баяндамачыны, профессордук-окутуучулар курамынын ой-пикирлерин, сунуштарын уктук.

Аида Анаркуловнанын жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча аткарылган диссертациялык иш боюнча кандидаттык экзаменди тапшыруу үчүн атайын дисциплинанын кошумча программасын бекитүү үчүн добуш берүүнү сунуштайм.

ДОБУШ БЕРҮҮ: “Макул” – бардыгы. Бир добуштан кабыл алынды.

Талас мамлекеттик университетинин педагогика кафедрасы Кумашова Аида Анаркуловнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-

жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн педагогикалык негиздери» аттуу диссертациялык иши боюнча билдирүүсүн, суроолорго берген жоопторун жана жарыш сөзгө чыгып сүйлөгөндөрдүн пикирлерин угуп, талкуулап төмөнкүдөй

ЧЕЧИМ КАБЫЛ АЛДЫ:

1. Кумашова Аида Анаркуловнанын диссертациясы боюнча бүтүмү бекитилсин.

2. Кумашова Аида Анаркуловнанын «Башталгыч класстын окуучуларынын логикалык ой-жүгүртүүсүн атайын тапшырмалар аркылуу өстүрүүнүн педагогикалык негиздери» аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясы КР ЖАКтын 11 пунктунун жобосуна толугу менен жооп берет деп эсептелсин жана коргоого сунуш кылынсын.

3. Кумашова Аида Анаркуловнанын кандидаттык экзамен үчүн атайын дисциплинанын кошумча программасы бекитилсин.

Жыйындын төрайымы:

ТалМУнун педагогика кафедрасынын башчысы,
педагогика илимдеринин кандидады,
доценттин милдетин аткаруучу

Умарбекова А.А.

Жыйындын катчысы:

Жанышова Н.Н.